

Katja Kettu

Brita-Kajsa

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

© Katja Kettu ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-41723-1

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Isälle

Sivakoin niin lujasti ko sikiö mahassa antaa myöten. Kuuton yö, kantohanki. Koitan tähytä taivaalle. Ei loista iltatähti, kointähti, taivaanlaula. Siellä korkeuksissa leimuaat taivaanvalakiat. Net kärähtää ylös taivaanlaelle, tapailleet linnunrataa ja kuusenlatvoja, niitte loimotus lehahtaa linnunradan poikki ja riettahtaa Seulasiin. Koitan muistella, mitä Áhkku on kertonu: – Kuule, minun neddja. Ole sie revontulille nöyrä, tai net polttaa sinulta tukan.

Voi ko minulla on ikävä issää, äitiä, Áhkkua ja Áddjáa. Vaan kotia eijole menemistä enkä mie tiää, mitä Karesuandosaa oottaa. Mie painan päätä ettei taivaanvalakiat minulle suutu ja maahan lyö. Mietin sinua, ja ajatus saa jaksamaan, vielä vähän.

Hiihän, syän tykyttää, tuntuu ko kläpi minun mahassaki oisi levoton. Veän sinistä ahkiota ja Aila-poroa niin lujasti ko kehtaan, välillä pittää pysähtyä huilaamaan. Päivällä riekot nauro minulle tunturissa, se ei hyrvää tiää. Ja nyt kuuluu susien ulvonta. Misä mie olen?

Koitan kepillä jäätä aina puroa ylittäessäni. Väliin pittää ronkia ihan virtapaikan vierestä, että saan luupillillä imettyä vettä. Kuk-salla kaavin lunta nokipannuun ja keitän vähän lihoja, yön nukun kuusen alla lumikiepiässä. Luen puista ja kivistä siidan merkkejä ja etin polun merkiksi vesana sidottuja ja käyrään kasvaneita koivuja.

Tavallisesti mie en pölökää outaa enkä pakkasia.

Hiihän sinua kohti. Sie minua ootat. Sinun luona mie olen tur-vasa, sinun rakkauen loisteesa. Vakuutan näin itelleni, että jaksan. Ja koko ajan aavistan, että kohta käy köpelösti.

I OSA

PAJALA

Kuolinvuoje. Mene jo pois. Ajatus livahtaa esiin jostain kallon pimennosta ko päreen kipuna yöstä. Ei saisi, ei saisi miettiä näin. Tässä sinun, rakkaan mieheni, kuolinvuoteen ääressä, hurskaalla pyhällä hetkellä, polvillani kylymälä lattiala, käet kyy-närtä myöten ristissä. Noora-tyär vieressä nyyhkii ja posmottaa, ja miekin liikutan huulia mutten ole toesti mukana.

Ulkona pauhaa Ruotsin Pajalan yö, revontulet keijaa ja paukuttaa, tähet tiiraavat kylymin silimin kaamosta ja lumilakeuksia. Kovin on matala pörtti meillä, tässä Köngäksen juuressa suuren Väylän varressa, ja tuntuu ko koko elonpiiri kutistuisi sitä mukaa ko elämä uskonmiehestä hiipii. Ko koko tuo sinun mahtava, elävä uskonto kutistuisi, ja vanha saisi tilaa, niin että jo maahiset ja hettiäiset hiiviskelevät nurkissa, ja sie täriset pelosta ja kuumeesta. Noora vikisee ja huputtaa Pipiliasta Matteuksen kirjaa ja haalialla äänellä hipisee virsiä niinko täällä pör-tissä meitä turvassa pitäsi ennää uskon sana ja Raamattu, pieni alttari ja risti seinällä. Vaan riittääkö ne, ko itte valo meinaa meiltä sammua.

– Pitäsi vielä... tottuensaarna... raittiit juopot, hyveeliset huorat, rehelliset varkaat...

– *Kära* pappa, rakas isä. Leppää ihan rauhassa nyt.

- Minun pittää vielä keretä maalimale kertomaan... saaha synnit anteeksi, sie mukiset ja vaivut taas horrokisiin.

Siinä sie möllötät. Minun mieheni Lars Levi Laestadius, Lapin Johannes Kastaja, Pohjolan pasuuna ja ylin pappi. Ja mie katton sinua. Sinun siertynyttä sokiaa silmää, ensin yhtä ja sitten sitä toista, jolla hämärän vielä näkee. Koura, joka ennen niin kovana tukisti, hivautti ja kuritti, on nyt nahkia, luinen tikku. Sen mie muistan. Vaan muistan mie myös silityksen, hyvänäpion, hipe-lön tunteen, kuuman uuman huuman, kesäyöt, paljaat kiiman hetken, onnenhekuman. Monena sie olet minua pitänyt.

Ja mie katton sinua. Sie siinä makaat rupinahikkaana, silimä-jäkälänä ja puolirotassa riuvut. Ja mie sinusta huolta piän. Aina mie piän, viimiseen saakka. Niin mie olen luvannu papin eessä, ja sen lupauksen mie piän. Koitan väinänputkivelliä huulten väliin tiruttaa, vaan et sie huoli, maha ei ennää ota vastaan. Niin olet heikko että hirvittää, ja hirvittää, miten nyt jos sie kuolet. Ko siehän kuolet. Miten minun käy?

- Jonku pittää kirjuuttaa. Riitu rakas, sinun pittää kertua.

- Mitä mie kerron?

- Kerro tottuus minua eppäilevile.

Siinä sie siuvut, Ruottinmaan mahtavin mies. Synnintunto kalvaa ankarana. Ja miksipä ei, ohan sinulla syytäkin, ajatus livahtaa mieleen, tuokin saatana, minun kirpiä miete, mistä se aina lipsahtaa minuun, joku kumma katkeruus. Tuo kitkerä suovesi, joka on päilynyt mielen sumpusuossa siitä saakka, ko sinulle jouvuin. Vaikka ei se niin menny. Kylä aluksi oli hyvää. Oli suuri leimaus, lempi leiskahti minunki rinnassa.

Kuolisit jo.

Vaan saatana ko sie oot raskas vielä siinäki. Valitat, syytät ettei päre pala ja tuli on päässy sammumaan, vaikka siinä se valakia takassa roihuaa. Välliin olet niinko maan pahin matonen

ja väliin sinua pittää niin kovasti korottaa. Ja taas se alakaa. Sama kaaska.

– En mie saata petillä maata, mie matonen kurja, sie vikiset:

– Syntinen, syntinen mies.

– No mihin se isä haluaa? Noora älähtää, vaikka kyä se arvaa, tätä samaa kisua on kisuttu kahenkolomatta päivää.

Lattialle, lattialle, et sie saata petissä maata.

Ja niin rytytetään sinut sängystä lattialankulle, vaan ei tietenkään pelekkään ketoon vaan karhuntaljan päälle kellimään, ja taas sie olet vähän hauraampi, ko pyhyen paino sinusta lähtisi, suuri usko haihtusi ja jällellä oisi ennää luu ja nahka, oikia ihminen.

Jotenki tässä hetkessä mie irtauvun ittestäni, leijailen ylös katonrajaan. Näen meät kolome siinä, Pajalan pappilassa, kaksi naista polovillaan sänkyn ääressä, sie pyhä mies ko käärinliinoissa viluat ja hikoat. Ja minua alakaa melekeen nakrattaa, niin on hurskas kuva.

Minun ajatus katkiaa, ko mies karhuntaljalla säpsähtää eloon. Rykii ja kakoo ja tajuaa olevansa lattialla. Siitä suivaantuu.

– Mitäs, mitäs mie täällä lattiala tehen? Pyhä mies, lankuila ko rotta rötköttää! Ylös, ylös sängylle kuin olisi jo, alentajat! Herjaajat, moukkalaiset.

Ja taas nostetaan, takasin petiin. Onneksi on ukko jo kovin kevyt, ei tätä muuten pystysi.

– Jajjajajajaa, koittivat pirulaiset Pyhän miehen alentaa, kurjat akat, siekin Kaisa, renttahelekku, huivipäätön hytykkä, sie käriset, ja taas: – Miepä olen Ruottinmaan tunnetuin mies. Usotsie?

Usonhan mie. Kylä se tottuus on minulle kalloon hakattu aikapäivää sitten.

Koitan oikia kinttuja vähän, kankia se on minunkin varsi, selässä juulii, väsy herpauttaa hetkeksi niin että silimissä sume-

nee. Unta pitäsi ottaa, nähhä silimän alla hetken hyvä pimiä, saaha rauha. Vaan tämä vielä kestää, ei tuo meinaakkaan kuolla vielä. Ei millään. Ja tuo tekohurskas Noora tuossa pillittää, voi isä ko sie olet vaatimaton, Jumalan totinen mies.

Korjaan sinun laihaa vartta, vähän liianki rajusti. Noora heti siihen, että:

– Äiti elä pyhhää miestä rettuuta.

Huokaisen. Miten voikin olla noin visto oma tyär.

Mene jo pois. Antaisit meidän olla, mie mietin.

Mutta sitten sie kuiskaat jotakin: – Kerro sie Kaisa kaikile, miten se oikein meni.

Ja siinä, siinä kuoleman pörtissä minulle valkenee, että juuri niin mie tehen.

Kerron meän tarinan, omalla tavallani ja muistini mukasesti. Ja tiiän että moni tästä suuttuu, mutta suuttukoon. Mie en enää sitä tärviötä ole kattelemasa.

Nooran mie lähetän apuja hakemaan, jottei sen tarttisi isänsä kuolemaa nähhä.

Jääme kaksin. Ja toivon etteivät kuolleet meitä tänä yönä häiritä.

JÄCKVIK

Minulla on elämässä ollut monta nimeä. Kirkonkirjoissa mie olen Brita Catarina Alstadius, syntynyt vuonna 1805 Peuraussa *nybyggaren* talohon. Vaan sehän ei koko totuus ole. Nimiltäni mie olen ollu ainaki Brita-Kajsa, Riitu, Lassin-Riitta, Peuratyttö, lapinloritto, saunanoita, sikiönpäästäjä, pallinpurija.

Minun muistot lapsuudesta tuolta ajalta on somia. Oli isoäiti *Áhkkku* ja isoisä *Áddjá*, ja äiti *Tidtjie*, tai *Ieddne* niinko isä sitä kuttu. Kolme siskoa. Kai me aika köyhiä olimme, oli vähä kitusta maata, vaan enimmäkseen elettin mettänpyynnillä, oli riekkoa, jänestä, siikaa, oli siinä porojaki joku, koiria ja vuohia ja oisko ollu umpiva kuurnaki. Isä teki ruumisarkkuja. Äiti kuoli ko mie vasta rupesin eläjäksi.

Sie aina minulle kertoa tapasit, että näjit pentuna näkyjä. Ja näjit sinun pelastajan, Lapin Marian, Jäckvikissä 1810, niinko sie sanot.

Mutta mie se olin.

Taisi olla *Borgemánnu* eli elokuva, ko porolla on uus karva. Mehän asuimma Luulajan siidan puolella Peuraussa ja sie Piitimen puolella. Mutta joskus met kävime tunturin ylitte isän ja *Áddján* kansa sinun isälesi viemässä poronsarvia liimankeittohon ja saime vaihossa landalaisen viinalekkerin taikka kaksi.

Sen mie muistan että minulla oli uuet, suloset sisnakengät. Olin justiin opetellu Áhkkun kanssa miten nauhat paulotetaan. Aina kierrettiin nauha ulospäin, elämää kohti. Ja nyt niin kovasti oisin halunnu ne jalakaan laittaa. Vaan ei niitä tohtinu noin vain turhia kuluttaa ja iliman pyhiä käyttää, ja niin mie jolkkasin *eallinmuorran* ja jäkälän seassa paljain jaloin. Ei se tietysti haitannu, mie olen aina ollu hyvä liikkumaan tunturissa ja vaivaiskoivuki minua ystävänä väistää.

Oli se varmaan elokuun yö jo, ko oli vielä vaaleaa illastaki ja jäkälä ja varvut oli juuri puhkeamassa ruskan loistoon. Mie juoksin vaivaiskoivujen seassa syän lämpimänä mutta otassa ja niskassa tuntu jo syksyn viileänhaikea kuiske. Semmoinen ilta oli hyvää aikaa *kufitarten* aarteitten etsimiseen, ja niin mie seurailin yhtä virvatulta, loikin ja hyppelin, mutta pidin koko ajan mielessä mistä olin tulossa. Varmaan ukko Laestadiuksen pörttiä kohti ajauduin, koska kuulin yhtäkkiä puhetta, ja näin kaksi poikaa rinteen kivieliössä kyhjättämässä, ja jotenkin mie tiesin, että tuossa varmasti oli Laestadiuksen poikarievut. Pikkuveljesi Petrus tönötti selkä suorana auringonhiipua vasten ja tähysti. Sit ten näin sinut, kyyryssä kiven takana tukka ottalta rasvarituna riippuen, kälpäkkänä ko kierikkäporo.

– Kohta päästään sisäle lämpimään, Petrus kuului vakuuttavan.

– En mie voi mennä, sie vaikersit, ja mie näin että sinun polvesta vuosi verta. Petrus koitti sitä tuohella painella, vaan eihän semmoinen auta.

– Meneme ko isä sammuu ja tuiju syttyy.

Alkoi tulla pimeä. Jostain kuului vesilinnun iltahuuto, ja minulle meinasi tulla hätä, jotta osaanko takasin meän kodalle. Mutta jotenki en saanu lähettyä siitä, vaan väijyin niinko kärppä sopulia. Koitin kuulla teän puhetta ja nuuhkin teän pojantuoksua.

Hiivin ihan lähelle. Ja kurkotin koskettamaan sinun sormia. Net ei sävähtäny. Otin sinua kädestä, kuiskasin, että elä pölökää. Jumala auttaapi. Katsoit niin somasti takasin ja puristit kämmentä. Sinun silimät oli selällään:

– Ristuksen Jeesus Maria äiti, siekö siinä tyären muojosa olet?

– Eiko mie olen Kajsa.

– Maria!

Mie kuulin sinun hengityksen ja haistoin suopursun vaatteesta, mökkitupakin, pihkan. Naarmuveren ja mustelmaisen, piestyn ihon kuumuuden, valtimon sykkeen. Ja tunsin syljen minun poskella, ko sie kumarruit minua kohti ja nuuhkit minun kaulaa.

Mutta se kaikki katkesi, ko valo yhtäkkiä syytti mökin seinustalla.

– Nuinui, jajja, isä on pistäny nukkumhan, Petruksen ääni kuului hämärästä, se oli vaativa ja koitti saada sinut nousemaan.

– Eiku mie näin ilmestyksen.

– Elä nyt sekoa.

Ja sie nousit ja aloit haparoiden laskeutua alas kiveliöstä.

– Leevi, tuleksie.

Petrus raahasi sinua. Alhaalla seiso tuiju käessä harmaja, pikkunen muori, ja mie arvasin että se sinun äiti oli. Aioin jo lähteä takasi kodalle.

Vaan sitten aukeni uksi, ja ulos tormasi ukonpeeveli landalaisen jouhipaidassa ja alako vyöllä akkaansa hutkia. Sie otit ensin karahkan käteesi ja karkasit avuille, mutta pysähyit ko isäs huomasi tämän.

– Jumala armaha, äitisi vikisi: – Jätä pojat rauhan.

Isäs kävi sinun kimppuun niinko viinahullu: – Saatana Vaiho-kas, Äpäpä, uskallakko minua kohen käyä!

- Nyt mennee kaikila henki!

En ollut ikinä nähnyt semmoista.

Pitää hakea isä avuksi, ajattelin. Lähdin mahakonttaa ryömi-
mään pimeyden halki, enkä vieläkään tiiä, miten hoksasin perille.
Olin aikonut rukoilla isää mukaan estämään verilöylyä, mutta
ko saavuin kodalle, kuorsasi tämä jo sikiunta ja tuli oli hiillok-
sella. En saanut isää heräämään, ja niin kävin taljalle kötälteni ja
ainuastaan kattelin kipunoita.

* * *

Sen illan jälestä olin kai mykkänä tovin, ko äiti ihmetteli ja
Áhkku laitto minulle yrttijuomia ja nunnutti hiljaa, unehen
monena yönä.

Äiti ja Áhkku puhuivat miten Laestadiuksen talossa lähtee
jollakin henki jos ei asiaan puututa. Sitten kuulin kulkumiesten
raativan, että isoveljenne Carl-Erik oli tullut teidät hakemaan
Kvikkjokkin pappilaan.

- Kiitos, herramunvereni, sanoi äiti ja teki ristinmerkin:
- Eihän sielä hyvä heilunu.

Áhkku ei tehenny ristinmerkkiä koskaan, mutta nyökytti:
- Jospa se Anna Magdalanki elo siitä helepottasi.

Anna Magdala oli teän äiti.

Niin varmaan elonne tasottui hetkeksi. Velipuolesi Carl-Erik
oli kai tunkti ja äkkiväärä mutta oikeudenmukainen kasvattaja
ja tällä oli hyvä vaimo. Sen lisäksi Carl-Erik harjoitti kasvien
keräilyä, nimeämistä ja lokeroointia ja istutti päähäsi ajatuksen
tieteen vapauttavasta voimasta. Ja kait se isäsikin pysy aisoissa
hetken, katosi pöydästä viinalekkeri, ja tilalle ilmesty poron-
koipi ja puurovati.

PEURAURE

Jos sinun alku oli hankala, niin minulle se oli soma ja nätti.

Minulla oli Luojan lykky syntyä semmoiseen pörttiin, missä minua rakastettiin. Tidtjie, äiti oli ko lämmin rinta josta mie sain imeä väkevää elon maitoa, eikä minua koskaan kuritettu eikä pahalla pidetty, vaan liiankin pitkään sain ainuastaan tunturissa kirmata ja nukkua koirain ja porojen kansa sylityksin. Lukemaan mie opin niinko ittestään, Katekismusta ja Pipliaa, mikä monille oli vaikiaa, ko se piti ruottiksi tehä eikä omalla kielellä, mutta minussa asu tiedonjano. Koko maalima oli yhtä ihimettä täynnä ja sen monenlaisista vinkeistä mie tahdoin saada vihiä. Revontulten arvoitus, päivän saraste, miten elukan turkkia vasten päätä painaessa tuntuu niin hyvältä. Miksi on luotu saivoja ja kaltioita, joissa asuu parantava väki. Kasvit ja yrtit minua kiinnostikin vallan kovasti, ja Áhkkun kanssa kerättin niitä lumenpälviltä aina routiin saakka.

– Sinussa assuu parantajan veri, Áhku tapasi sanoa: – Vaan varo sen kansa. Kaikki ei sitä ymmärä.

Äiti oli niin kaunis ja hauras. Isä sitä palvoi ja rakasti, ja met tyäret sen kansa käsi kädessä tanssimme keväisin koivikossa tulvan jälestä, paljaat varpaat mättäillä tirs kuten. Vaan sitten tuli tauti ja nakkasi äitin taljoille läsimään, ja se meni niin nopeasti

etten ehtiny etes säikähtää. Muistan ko pidin äitiä kädestä ja silitin sormia, yhtä kerrallan.

– Anteeksi rakas tyär, ko mie en tämän kauemmaksi jaksallää.

Niin kyllä se minun lapsuus loppui äkkiä. Äiti, *Tidtjie* kuoli liian varhiten, revontuli loisti ko mie kävin Tejon Pekolta hake-massa haahkanuntuvaa että saataisiin mukavampi patja.

Viimisen kerran äitin kanssa, silloin ko se vielä oli hyvänä, niin se koitti minulle opettaa jonkin taidon elämässä.

– Minun *Nieida*. Isäs tekkee ruumisarkkuja ja met luomme väriä maalimaan.

* * *

Äiti minulle vähän kerto, mutta oikiastaan kaiken Áhkku. Että miten nainen ellää elämää.

Että lepästä saa punasta väriä ja keltamatarasta ja kanervasta keltasta. Erityisen hienoon villaan laitettiin väriliemi lieoista ja koivun lehistä. Net laitettiin tuoreena kuparikattilaan yhdessä värilankojen kansa ja keitettiin tunnin verran. Niistä saatiin tummankeltanen väri. Kalliojäkälestä tuli punasta, samaten rätvänän juuresta ja kiventierasta. Mutta sinistä ei saanu ko ostoidigona markkinoilta. Sianpuolukan varvuista saa ruskaa ja harmaata.

Sen verran mie osasin ko äiti kuoli. Miten värjätään nahka pajulla.

Sitten päälle tuhkaa ja poronkusta. Siinä minun opit.

Koskaan en ehtinyt *duodjia* tehdä taikka ommaa kapioarkkua perustaa.

Kauhia paikka oli, ko isä tuli minun tykö silimät vetisinä ja virkko:

– Se on nyt sinun homma ruveta emännäksi.

Hui, ja mie pöläsin. Etten mie ossaa. En muista olinko mie siinä vähän katkera, että näinkö mie nyt kasvoin yhdessä yössä lapsuudesta ulos. Mutta niin se meni.

Eipä tullu koivujen kansa enää tantsattua eikä pilivien kansa kirmailtua.

Siskot piti hoitaa. Teresa, Meerit, Margot. Vai mitkä neän kirkkonimet nyt oli. Kynttilä palo, kusi haisi ko kukaan ei ollu äitin paanuja vaihtanu. Enkä mie muista surua, vaan kauhua siitä, miten mie nyt seleviän.

JOKKMOKK

Meijän seuraavaan kohtaamiseen kesti aikaa, miekin kävin pikkupiikana Jokkmokkin seurakunnassa.

Kylä mie olin kuullu, jotta Laestadiuksen pojat oli pistetty opintielle. Härnösandiin saakka, ja mie olin mielessäni kateena kuvitellu, miten te olitta sinne jalakapatikassa kulukeneet. Kuuskytä peninkulmaa.

Minusta oli siinä vaiheessa tullut vähän villi. Arjeplogin markkinoilla sain ainuana tyärenä leikkiä villiporoa, ko pojat minua suopungilla otti kiinni. Ja mie pyristelin vastaan, mutta annoin koskia. En sen enempiä. Onneksi mie en suostunu palo-
viinaa hörppimään enkä lähteny pälävihangille pelaamaan. Jokkmokkiin kumminki isä lähetti.

Ja siellä sain pikkupiikana hikoilla. Se oli heinäkuun kuuma päivä, ko lämpö väreili tunturissa ja mie olin lähteny marjoja kattomaan. Mie olin pahana, ko pappilan emäntäpiika Reeta oli minua huoritellu: – Sen näkee mitä tommostesta lapinpenikasta tulee ko noin nuorena poikain kansa kisuaa.

Mutta parempi seki, kotona minua oisi oottanu ainuastaan isän surunjurotus ja siskojen riitely ja Áhkku oli alakanu vasi-
ten kiipeillä niliaittaaan kukkumaan käkien kanssa. Aioin kylä palata pian takasin. Vaan jotenki se päivä oli niin heliä, että jos-

tain päänäpistä lähin kiipiämään tunturin päälle, ja mitä pitemmälle nousin, sitä riemukkaammaksi kävi olo, mie olin niin vahva ja voimaa täynnä.

Ja voi ko se oli koria maisema. Pilivet laiunsi sinisillä tuntu-reilla ja porotokat natusti jäkälää räkältä paossa. Komiata se oli, melekeen taivahan saranat ettäällä vilikku.

Minulla oli kova hiki nousun jälestä ja lähin ettimään lampia, joka siellä korkialla kasvo. Heitin mekon kalliolle ja kirmasin tuuli iholla. Vaan voi että, mikä näky minut kohtasi.

Koko suolammen laita oli keltasenaan kypsää hillanmarijaa. Ja samalla mie kuulin ihanaa laulua, ja näin että vejessä istu nainen. Se kellihti vejenalisella kalliolla kultaset hiukset valtoimenaan ja sen majonvalakiat rinnat kellu pinnalla ko raskahat lumpeet. Lähin suin päin kahlaamaan sitä kohti enkä etes muistanu hävetä omaa ilikosuuttani, mie vain tunsin sen naisen minua kuttuvan, mutta yhtäkkiä mie olinki suomättäillä. Ja mättäät alako imiä minua puoleesa niinko suo ahneena tekkee, enkä tiitä miten siinä niin kävi ja oliko se nainen kufitar, joka minua houkutti. Minulta pääsi hätähuuto, ja mie aloin rimpuilla suota vasten. Ja olisin varmana hukkun, vaan äkkiä takaa kuulu saappaitten maisketta ja koura tarrasi minua tukasta ja veti kuiville ja heitti minun päälle koirannahkatakin.

Mie retkahin kalliolle läpättämään ja ootin, että pahin säikähys katosi. Sitte mie vasta käännysin kattomaan minun pelastajaa, ja siinä sie seisoi.

– En mie oisi apua tarttenu, mie äsähin, vaikka päässä soi.

Siitä oli niin kauan aikaa ko olin sinut nähäny, partahaivenet ja kaarinokka.

* * *

Met istuima tunturin laella.

Sie sytytit piipun niinko aikonen mies ainakin ja kerroit ylpiänä, että oot akateemisen retkikunnan johtomiehenä. Ihan Uppsalasta saapunehet.

Mie kattelin sinua, kummeksuuin. Käyny ruottalaisten lukiot ja nyttin sinun kasvitietoa ja paikantuntua arvostettiin niin, jotta olit koko retkikunnan ylin isäntä.

- Miten net muuten täälä osasi liikkua?

Et sie kumminkaan suurelta herralta näyttänny.

Tuohikontti selässä, viiskytä riksiä taskussa. Sie huijoit käsilläsi sinne ja tänne. Ängermanlänni, Medelpadin kautta Jämtlanni tunturien yli Trondhejmiin, rantoja myöten Vefsenfjordiin ja tunturien yli Arjeplogiin.

- Vielä mie olen Ruottinmaan ylin tieteilijä.

Mie luulin sitä silloin kevyeksi raatiksi ja aloin nauraa, mutta sie kumarruit ja nostit pikkuista kukkaa kämmenellä kohti aurinkoa.

- Katohan, tässä on tunturiunikko. Tämmönen uusi varpu vie minut vielä tieteen iänkaikkisiin majoihin. Mie saan sen nimetä.

- Eikö sillä jo nimi lie ole?

- Oikia nimi. Latinankielinen nimi.

En mie ihan tajunnu, mitä kaikkea sie minulle posmitit, mutta yhtäkkiä mie hoksasin sinun kättelevan minua arvaten, mittailen. Ja hämmästyneenä mie tajusin, että siehän koitat tehdä minuun vaikutusta sillä tavalla ko naisehen tehään.

- Siehän soma olet, sie sanoit meän kotikielellä, ja ihanko vaivihkaa minun polovesta pyyhkäisit suoraanua.

Ja mie hämmennyin. Sie hivutit kättä vähän ylemäs ja silitit minun reien sisäpintaa.

- Tuommonen pehemiä iho ko tunturiailakin lehti.

Ja koitit minun reisiä avata: – Mie olen kuulu sinusta, Peura-tyttö.

Ja koitit kellistää minua maaha.

Kauhia häpiä tuluvahti minuun, ja kyneleet pursusti sili-mään.

– Elä tuollehe!

Sie hättäännyit.

– Elähän nytte, en mie pahala.

Autoit minut istumaan, ja mie pitelin poloviani tiukasti kiini.

– Katoha noita vuoria. Niitä mie vihhaan, ko net minu isästä hullun teki.

Olin mie sen tarinan kuulu. Isäsi oli ollu vuorivoutina ja tällä oli paha maine vuojattaa ja ottaa kiini sinne työhö pakotettuja lappalaisia.

Sitten yhtäkkiä aurinko tuli pilivenreunan takkaa. Ja sinun silimät kirkastuivat ja ensimmäistä kertaa kohtasin sen ihimeen, kun valo tuli sinun sisällesi ja paha ilima oli ko pois pyyhkästy.

– Sinusta saisi hyvän opastajan, Peuratyttö.

– Ei käy. Mie en sinu patjaksi lähe.

– No miten se sitten passaa?

– Senko tuut isän tykö ja käyt esittäytymäsä.

– Mie tulen.

– Tokkopa.

PEURAURE

En vieläkään ole varma miksi. Mutta siehän tulit. Monta vuotta sinulla kesti, ja varmaan olit siinä välissä jo montaa neitoa käyny koittamassa. Äitisi olit nyt ollu hyvästelemässä, se kuoli, niin että varppina sie olit siinä Kvikkjokkia ja siitä Karesuandoa kohen hiihtäessäsi aika yksin. Sie tarttit jonku silittäjän. Ja siihen kohalle satuin mie.

Jumalten johatusta tai Riettahan metkuja taisi olla se kohtaaminen.

Isä ei tuollon ennää välittäny oikein mistään. Se istu pöyän ääressä ko ontto onkalo jossa paloviina lilli niinko liejuna pohojalla. Äitin kuolema sen teki, tai net ruumisarkut ja vainajain natinat ja itkut öisin ja kalmot mitä säilytettiin kevääksi aitassa hautausta varte. Siellä se äitiki oli maannu ja me tytöt käytiin sitä välillä kurkistamassa ovelta, Lena ja muut tytöt kiljuen karukuhun sänti mutta mie menin lähemmäs ja näjin äitin levollisen ilimeen ja sillon mie lakkasin pölökäämästä kuolemaa.

* * *

– Eksie muista minua. Peuratyttö.

– Leevikö se siinä? Sanoin vaikka hyvinni tiesin.

– Kylä Riitu herra papin muistaa, kikatti Lena.

– Kylä Laestadiuksen vellipojat täällä tietään, kähisi Áhkku ja minua hävetti ko meni papille noin sanomaan.

Istuima kutomassa, kehräämässä, Lena sito pauloja ja mie keitin verta ja suurusveliä padassa.

Áhkku oli juuri saamassa valamiiksi sarvikielan ja huivin, johon oli kesällä langat värjätty.

Päässä humisi, enkä mie tuntenu muuta ko sinun läsnäolon semmosena kiivaana virtana joka minua sinua päin kisko.

Sie sannoit, jotta pitäsi oppaana jonku olla tunturissa. Kare-suandolle pitäsi ennen pahoja pakkasia päästä.

Vaan vähän minua yksin hirvitti lähtiä.

Áhkku minua käestä otti: – Saat Aila-poron mukaan, niin helepompi on. Ja tämmösen saat onnia tuottamaan. Pieni sarvinen kiela, johon oli *Beaivvi* kaiverrettu. Se tuntu turvalliselta käessä.

– Peuratyttö, sie kuiskasit minulle ohimennen, ko mie ammensin soppaa puulautasille ja nostelin sinulle suurimmat sattumat.

Ja annoitkohan siinä syyessä vähän silimää.

Peuratyttö. Minun sielussa soi.

– No, Peuratyttö. Tohiksie lähtiä?

– Tohin mie.

Ja tiesin, että jo mie tohtisin.

– Vaan uskallaksie tämmöse matkaan, sie kysyit ja nikkasit silimää.

Se aiheutti naurunremakan, ko kylähä sinulla maine oli.

Mie kattoin siskoja, ja net näytti niin katteelta, että heti myönnyn. Täsähän oli pappi, semmosenaan haluttava ja kiimanlemune.

– Voin mie oppaaksi. Pitäs isälle latakia hakia, sanoin muina miehinä. Se oli valhe, lähempääki oisi tupakkia saanu.